

تۆرک دیلی

یازی قوراللاری

بیرینجی و ایکینجی تۆرک دیلی اورتوقرافی سمینارینین آلدیغی قوراللار

سۆن اینجهلهمه: ۱۳ مهیر ۱۳۸۰

قیمت: ۵۰۰ تۆمن

Türk Dili Yazı Kuralları

Birinci və İkinci Türk Dili Ortoqrafi Seminarının Aldığı Qərarları

Son İncələmə: 5 Oktyabr, 2001

Qiymət: 500 Tüman

ایچینده کیلر

۳	..... اوڭ سوڭ
۴	..... ایفبامیزین آدی
۴	..... سسلیلرین یازیلیشی
۷	..... سس سیزلرین یازیلیشی
۸	..... قوڭشا سسلر
۹	..... تشدید علامتی
۹	..... تنوین علامتی
۹	..... همزه لی کلمه لر حاقیندا
۱۱	..... شکیلچیلرین یازیلیشی
۱۳	..... کلمه لرین یازیلیشی
۱۶	..... مؤرگب سوڭلرو سوڭ بیرلشمه لرین یازیلیشی
۱۷	..... اوڭتوقرافی سمیناری نین آلدیغی قرارلارین آنا خطلری
۲۰	..... تعریفلر
۲۱	..... آماری آراشدیرمالار
۲۹	..... سمینارین قورولوشو

اؤن سۆز

ایکینجی تۆزک دلی اؤرتوقرافی سمیناری بۇ ایل شهریور آبی نین ۱۴، ۱۵ و ۱۶ - جی گۆنلرینده بیر چوڭ یازیچیلار و اؤخوجولارین ایشتیراکی ایله تهرانین اندیشه مدیتت ائوینده تشکیل اولدو. بیرینجی سمیناردا اولدوغو کیمی، بۇ سمینارین دا حاضرلیق ایشلری دلیمیزین و مدنیتیمیزین کئشیگینده دؤران بیر سیرا یازیچی، شاعیر و ضیالیلاریمیز طرفیندن حیاتا کئچمیشدی. درگیلر و قزنتلریمیزدن وارلیق، مهد آزادی، نوید آذربایجان، شمس تبریز، آوای اردبیل، ارک، چیچک هابنله اؤیرنجی درگیلری نین اکثریتی بۇ سمینارین قورولوشوندا فعال ایشتیراک ائدیپ، سمینارین علمی هئیاتی ایله امکداشلیق ائتمیشلر. علمی هئیاتین عۆضولری کئچن سمیناردان بری، یعنی بۇ ۱۵ آیدا هر هفته بیر دفعه و سؤن آیلاردا هر هفته ایکی دفعه گؤروشوب، بیر-بیرلری ایله دانیشیقلاار آپارمیش و سؤنونا اؤز تکلیفلرینی بیر لایحه شکلینده سمینارا تقدیم ائتمیشلر.

سمینارین آپاریجی هئیاتی بۇ تکلیف لایحه سینی سمیناردا ایشتیراک ائدنلره پایلامیش و سمینارین سؤنونا اؤنلارین رایلرینی تویلامیش و هامی نین وئردیگی نظرلری گؤزدن کئچیرمیش و آیینان نتیجه لری بۇ قطعنامه ده نشر ائتمگه قرار وئرمیشدیر. رایلرین تدقیقی و ایستاتستیک شکلینه سالیناماسی و قطعنامه نین حاضرلانماسی اؤچون سمینارین عۆمومی تویلاتتی سیندا گیزلی رأی اساسیندا اؤچ نردن عبارت بیر علمی کؤمیسیون سئچلمیشدیر (حؤرمتلی بهزاد بهزادی، علیرضا صرافی و محمد رضا هیئت). بو اؤچ نفر، سمینارین باشقانی و دبیری نین ایشتیراکی ایله بیرگه چالیشاراق سمینارین قطعنامه سینی حاضرلامیش و علمی هئیاته بیلدیرمیشلر. گؤره جگینیز کیمی بۇ قطعنامه ده داها چوڭ آیینما سؤزلر اؤزرنده یئنی قرارلار وئریلمیش و تۆزکجه سؤزلرین یازیلما سیندا چوڭ آز دیشیکلیکلر آپاریلیمیشدیر.

اؤمود ائدیرم کی، گله جک سمینارلاریمیزدا اؤرتوقرافی ایله برابر دلیمیزین اؤزللیکلری ده تدقیق اولونسون و مؤباحیثه لی حیصه لر اؤزرنده قطعی قرارلار وئریلسین.

بۇ سمینارین حاضرلانماسی، آپاریلماسی و سؤن قرارلارین آیینماسی و نشره حاضرلانماسیندا ان چوڭ امگی کئچن حؤرمتلی علمی هئیات عۆضولرینه، اؤزاق یوللاردان گلن یازیچی و شاعیرلریمیزه، سمیناری حاضرلایان و ایداره ائدنلرین هامی سینا خوصوصی ایله حؤرمتلی زحمتکش دبیریمیز مۆهندیس رفره و علمی کؤمیسیونون عۆضولرینه قلبی تشکؤرلریمی بیلدیریرم. فرقلی فیکیر و سلیقه لره صاحب اولان و ایللر بؤیو اؤز سلیقه لری ایله اثرلر یاراتدیغی حالدا سمیناریمیزدا ایشتیراک ائدیپ، ایملامیزدا بیریک یاراتماق اؤچون اکثریتین رأینه قؤل چکن و اؤز اؤسلوبونو مؤدافیه ائدیگی حالدا، آیینان قرارلاری اؤز یازیلاریندا اؤرنک گؤتوره جگینه سؤز وئرن حؤرمتلی اؤستاد بهزادی و دیگر عالیملریمیزه شوکران دؤیغولاریمی بیلدیرمگی اؤزومه وظیفه ساییرام. تانری اؤز حیمایه سینی بیزدن اسیرگه مه سین.

دؤکتور جواد هیئت (سمینارین باشقانی)

تهران، مهر ۱۳۸۰

اولو تانرى نىن آدى ايله

تۆرك دىلى يازى قوراللىرى

بىرىنچى و ايكىنچى اورتوقرافى سمينارى نىن آلدىغى قارارلار

۱- اليفاميزين آدى

اليفاميزين آدى «تۆرك اليفاسى»- دىر، آنچاق فرقلندىر مه زامانى «عرب كۆكلو تۆرك اليفاسى» دا دئيله بىلر.

۲- سىلىرىن يازىلىشى

A	آ ا	آغىز، آتا، آدا
I	ايه يه ئ	ايلدىريم، قىز، دىرناق، آيى، دارى
O	او و	اوغوز، سون، دون
U	او و	اوجوز، بوروق، دوز
Ə	ا ه ه	ال، اپرىمك، سپله مك، دده، ننه
E	ا ئ ئ	ا ئو، گىتمك، يىمك، يى، دئ
Ö	او و	اؤرنك، گؤن، اؤن
Ü	او و	اؤچ، گؤن، دؤن
İ	اي ي ي	ايكى، بيز، ديز، دلى، درى

صايتلىرىن يازىلىشى اؤزىنه قىيدلر:

۲/۱ - Ə سى نىن يازىلىشى

بو سى نىن يازىلىشى عىنى نىجه نى تۆره دن ايكى قايدا اساسىندا تنظيملىر: مورفم قايداسى ، هيجا قايداسى.

الف - مورفم قايداسىنا گۆره، بو سى نىن يازىلىشى كلمه لرىن باشلانغىچىنا و مورفملىرىن سونونا محدودلاشير و

مورفملىرىن اورتاسىندا يازىلمىر. قىيد ائتمك لازىمدىر كى:

- بو سى كلمه لرىن باشلانغىچىندا «**ا**» بىچىمىنده، مورفملىرىن سونوندا ايسه «**ه**، **ه**» حرفى نىن موافىق فؤرمو ايله

يازىلاچاق: **گۆزله مه دى، اسيرگه مك، دستله مك، وظيفه لى.**

- بىر هيجادان آز اولان مورفم اؤزوندن قاباقكى مورفمله بىرلىشيب، واحيد بىر مورفم كىمى چىخىش ائده جك:

ايزله مك ⇨ ايزلمك، ايشله مك ⇨ ايشلمك.

- بىر ھىجىدان آز اۋلان مۇرۇمى منسۇبىت شىكىلچىسى اۋلسا، يىنە دە مۇستەقىل مۇرۇم كىمى چىخىش ئىدەجك: **دەم،**
اۋنرگەن، **وظیفەم.**

ب - ھىجا قايداسىنا گۇرە، بۇ سىس يازىلىشى كىلمەلرەن باشلانغىچىنا و ھىجالارەن سۇنونا محدودلاشیر و ھىجالارەن اۋرتاسىندا يازىلمیر، كىلمەلرەن باشلانغىچىندا «**ا**» بىچىمىندا، ھىجالارەن سۇنونا ايسە «**ه، ە**» حرفى نىن موافىق فۇرمو ایلە يازىلمیر. قىئد ائتمك لازىمدیر كى:

- ھىمىن سس بىرىنجى ھىجانىن سۇنونا گلەسە، يازىلمیر: **گىرەمك،** **درىن،** **دىلى.**

- كىلمە سادەجە بىر ھىجىدان تشكىل اۋلسا، يىنە دە ھىجانىن سۇنونا يازىلمیر: **نە،** **دە.**

- كۇكلرەن و شىكىلچىلرەن ايمالاسى نىن ثابىت قالماسى اساس گۇتورولور: **گل،** **گلن،** **گلنىم** (گلەنىم يازىلمامالىدیر). كۇكلرەن و شىكىلچىلرەن ثابىت قالما اصلى ھىجا و مۇرۇم انايىشىنى بىر- بىرىنە ياخىنلاشدىریر و اۋنلارى واحىد بىر انايىشا چئویریر.

ھەر حالدا بۇ سىس يازىلمادىغى يئرلردە چاشقىنلىق احتمالى اۋلسا، فتحە حرەكەسى (ـَ) علامتىندىن فايدالانماق اۋلار.

ايرى، **دائر،** **دوہ.**

اشاغىداكى جدولدە گۇرۇندوگو كىمى بۇتون كىلمەلرەن يازىلىشى ھەر ايكى قايدا اساسىندا عىنى بىچىمدە اۋلور:

اساسى كىلمە	مۇرۇم اساسىندا	ھىجا اساسىندا	مىثاللار
چۇرك	چۇرگىم	چۇرگىم	حلال چۇرگىم بو سۇفرەنىن ايشىغىدیر.
گلن	گلنى	گلنى	ھەر گلنى قارداش تانىمازلار.
گۇزل	گۇزلىم	گۇزلىم	گۇزلىم، گۇزلىرىنىن سۇحبىتى ھەر ياندا اۋلور. - واحىد
گۇلشە	گۇلشەجك	گۇلشەجك	بوگۇنكو يارىشدا ايكى ايدمانچى بىر داھا گۇلشەجك.
تبرىز	تبرىزىم	تبرىزىم	يۇلداسىم دا تبرىزىدنىر، من دە تبرىزىم.
گلەسە	گلەسە يدى	گلەسە يدى	قارداشىم تبرىزىدن گلەسە يدى، بىرلىكدە مشەدە گىئردىك.
گىلكمك	گىلكجك	گىلكجك	آتام بو آخشام تبرىزىدن گىلكجك.
گىلكمك	گىلكجك	گىلكجك	آتام تبرىزىدن گىلكجك مشەدە يۇلا دۇشودو.
گىلكمك	گىلكلى	گىلكلى	آتام تبرىزە گىلكلى ۲ آى اۋلور.

- بىر كىلمەنى كىسكىنلىكلە مۇرۇملرە ايرىماق مۇمكون اۋلماسا، ايملا ھىجا اساسىندا قۇرولمالىدیر: **گۇبەلك،** **چىيەلك،**

كپەنك، **يىلپەنك،** **كۇندەلن،** **كلبەجر،** **چتەنە،** **گۇرەلىم،** **گۇزلە يەلىم،** **بىلەرک،** **كلەنك.**

E - ۲/۲ سسی

- بو سس تۆرك سۆزلىرى نين هر يئرینده آشاغیداکی علامتلىرىن موافیق فورمو ایله ایفاده اولاجاق:

ئ	ئ	ئ
---	---	---

میثال اوچون:

ئشیدیرم	دئمه میشم	گئدیرم	یئ	دئ
---------	-----------	--------	----	----

- بو سس آینما کلمه لرىن باشلانغىچىندا و اورتاسىندا یازىلماز، آنجاق چاشقىنلىق احتمالى اولان يئردە، « — » حرکه سیندن فايدالانماق اولار:

انرژى	المنت	تلویزیون	تکنولوژی	تست
-------	-------	----------	----------	-----

احسان	علم	حکایه	فاتح	قانع	نهضت	عشق
-------	-----	-------	------	------	------	-----

- بو سس Y سسی نین جواریندا گلیرسه، ایستر آینما، ایسترسه اؤز سۆزلىرىمیزده مۆطلق یازىلمايدیر: **قئید، مئیل،**

سئیر، شئیدا، گۆنئی، سئیرک، حئیرت، غئیرت، جئیران، تقی یئف، یئکون، ویئنام، هئیات.

- همین سسی اصلینده I سسی، بیزده ایسه E سسی ایله ایفاده اولان فارس و عرب کۆکلو کلمه لردە ده یازماق لازیمدیر:

تسبّح	قُبّح	سَفّه	بِچارا	بُسّاواد	پُشّواز	پُشّکش
-------	-------	-------	--------	----------	---------	--------

۲/۳ - I سسی نین دیاکریتیکی علامتینی یازماغا گرک یؤخدور: **آغیز، قاییق.** آنجاق فرقلندیرمه ضرورتلرینه گۆره اونون ساده جه اوشاق درسلیکلری، یاد سۆزلىر و فولکلورا عایید اولان متنلرده یازىلماسی تۆوصیه اندیلیر.

۳- سسی سیزلرین یازىلیشى

سس سیز فونملری تمثیل ائدن حرفلر آشاغیداکیلاردان عیبارتدیر کی، کلمه نین هر یئرینده اؤزونه مخصوص فؤرمدا یازیلیر:

خ X	چ Ç	ج C	ت (ط) T	پ P	ب B
ش Ş	س (ث، ص) S	ژ J	ز (ذ، ظ، ض) Z	ر R	د D
ل L	گ G	ک K	ف F	ق Q	غ Ğ
	ی Y	و V	ه (ح) H	ن N	م M

میتاللار: **بۆلۆد، تۆپ، جام، چرچی، خاچ، دره، سون، زور، زاله، شانس، آغا، قاییق، گۆنش، لاله، من، نئجه، هارا، انو، یاشار.**

ایضاح: پاراتنز ایچینده گۆستریلن حرفلر آنجاق عرب کؤکلۆ سۆزلرده، بعضاً ده فارسجا سۆزلرده یازیلیر، میتال اؤچون: **ظالم، اذیت، ضربه، تۆریا، صاباح، صولج، حۆریت، مداح، صراف، طلیعه، گۆذشت، ایصفاهان.**

صامیتلرین یازیلیشی اؤز رینه قئیدلر

۳/۱ - عربجه سۆزلرین یازیلیشیندا عرب دیلینه مخصوص اولان صامیتلر قوروناجاق:

طلیعه	تۆریا	صاباح	ظارافات	مداح	ضربه	ظۆلم	صراف
-------	-------	-------	---------	------	------	------	------

۳/۲ - V صامیتی ساده جه (و) بیچیمینده یازیلیر و هئچ بیر دیاکریتیک علامتی یوخدور، میتال: **وارلیق، سۆگی.**

۳/۳ - H صامیتی (ه ه ه ه) بیچیمینده یازیلیر و هئچ بیر دیاکریتیک علامتی یوخدور، میتال: **همیشه، ساهمان، منه، شه، آلاله، هله.**

۳/۴ - Y صامیتی ساده جه (ی ی) بیچیمینده یازیلیر و هئچ بیر دیاکریتیک علامتی یوخدور، میتال: **یایلیق، بایرام، آی.**

۳/۵ - İ یکی İ سسی نین آراسیندا گلن Y سسی «گ» (یومشاق گ) ایشاره سی ایله یازیلمالیدیر، میتال: **ایگید، ایگیرمی، چیکین، گتیردیگیم.**

۳/۶ - کلمه نین گورونوشونو ساخالایب، کوکونو ایتیرمه مک اوچون «ک» حرفی ایکی سسلی آراسیندا قالیب «ی» سسینه چئوریلدیگی زامان «گ» ایله یازیلمالیدیر، میثال: **چورگیم، گله جگیم، گوروندوگو، شاعیرلر درنگی.**

۳/۷ - K (قالین ک) صامیتی: یاد دیلردن دیلیمیزه کئچن قالین K - لی کلمه لر «ک» ایله یازیلمالیدیر، میثال: **دوکتور،**

دموگراسی، کاراکتر

۳/۸ - عرب کوکلو کلمه لرین سونوندا اصلینده «ع» حرفی ایله ایفاده اولان و بیزده H سسینه دؤنموش اولان فونم «ح» حرفی نین موافیق فورمو ایله یازیلماق: **ماتاج، طاماج.** همین سس کلمه لرین اورتاسیندا «ه» حرفی نین موافیق فورمونا چئوریلجهک: **فهله.**

۳/۹ - تلفوظوندا آسیلی اولمایارق، یابانچی کلمه لرین باشلانیشیندا و بعضاً اورتاسیندا «ق» کیمی سسلن «غ» حرفی اولدوغو کیمی یازیلماق:

غریب	غزل	غم	افغان
------	-----	----	-------

۳/۱۰ - فارس کلمه لرینده کی «گ» حرفی بعضاً «ق» کیمی تلفوظ اولدوغونا باخمایارق اولدوغو کیمی یازیلماق:

کارگاه	آگاهی	دانشگاه	آبگوشت	گوماشتا
--------	-------	---------	--------	---------

۴ - قوشا سسلر

۴/۱ - خارجی کلمه لرده IA و IO و IU سس قورولوشونون ایچینده عمله گلن بیتیشدیریجی صامیت «ی» حذف اندیلیب، کلمه ساده جه بیر «ی» ایله یازیلماق:

رادیو	بیولوژی	کیوسک	دیالکتیک	نیویورک	آشپان	ریا	شیار
باریوم	نیوزویک	خیوان	میانپور	ریاضی	سیاست	ضیالی	خیار

۴/۲ - SP و ST و ŞP و ŞT و SK قوشا صامیتلر ایله باشلانان کلمه لرین اولینه «ای» حیصه سی آرتیریلمالیدیر: ایسپورت، ایستالین، ایستانسیا، ایستراسبورق، ایستئیک، ایسکنر، ایشتوتقارت، ایشنیتسل.

۵ - **تشديد علامتى.** عرب كۆكلو كلمه لردە تشديد علامتى قۇرونماليدير، آنجاق تۆركجە سۆزلردە و اۇروپا سۆزلىرىندە تشديد ايشلىنمز:

مۆكّمّل	ادىيات	موققيّت	مدنيّت	دوققوز	اوتللو
---------	--------	---------	--------	--------	--------

۶ - **تنوين علامتى.** عربجە سۆزلىرىن يازىلىشىندا لازيم اولان يترده تنوين علامتىدىن اىستيفاده اولماليدير و تنوين يازىلىشى آشاغيدا گۇرۇندوگو كيمي اولاجاق:

مثلاً	اعتباراً	قصداً	سهواً	قطعياً	عملاً
-------	----------	-------	-------	--------	-------

۷ - همزه لى كلمه لىر حاقىندا

۷/۱ - كلمه نىن سۇنۇندا گلن ساكىن همزه Θ سىنىدىن سۇنرا گلسه، «أ» بىچىمىندە يازىلاجاق:

منشأ	مبدأ	ملجأ
------	------	------

۷/۲ - همىن نۇوع همزه U سىنىدىن سۇنرا گلسه، «ع» بىچىمىندە يازىلاجاق: **سوع.**

۷/۳ - همىن نۇوع همزه A سىنىدىن سۇنرا گلسه، تلفۇظه غىر- فعال اولدوغونا گۇره يازىلمايلاجاق:

ايشا	ايملا	ايجرا	ايتيلا	انبيا	اؤوليا
------	-------	-------	--------	-------	--------

۷/۴ - A سسى ايله سىلىن همزه «آ» بىچىمىندە يازىلاجاق، آنجاق مدّ علامتى نىن يازىلماغى چاشقىنلىق احتمالى اولان يترده گر كلىدىر:

سؤال	مؤاخىده	مبدأت	ايشآت	مأل	مآب
------	---------	-------	-------	-----	-----

۷/۵ - Θ سسى ايله سسلنن همزه «**ئ**» بېچىمىندە يازىلاجاق:

جۆرات	تأسوف	هئيات	مسأله	نشأت
-------	-------	-------	-------	------

۷/۶ - آنجاق بۇ Θ سسى كلمه نىن سۇن سسى اولسا، همزه «**ئ**» بېچىمىندە يازىلاجاق:

نشئه	تؤوطيه
------	--------

۷/۷ - $\dot{I}$ سسى ايله سسلنن همزه «**ي**» حرفى ايله ايفاده اولاجاق:

رييس	فدايى	جرانيد	ايسراييل	كاينات	داير
------	-------	--------	----------	--------	------

قىيد: **منشأ، انسانين منشأى، مبدأ، سفرىمىزىن مبدأى** كىمى كلمه لر گؤرون دوگو كىمى يازىلمايدىر.

۷/۸ - همزه O و U و E سسلرى نىن بىرى ايله سسلنرسه، «**ئ**» بېچىمىندە يازىلاجاق:

ناپلئون	ژئوپوليتىك	زئوس	دؤئل	سؤند	نؤئل	شؤنؤن
كانئوپاترا	مائؤ	رؤئوس	ايدئؤلورؤى	نئؤن	آنؤورت	مسئؤل
آركئؤلورؤى	رئؤف	داخائؤ	ايشترائؤس	سئؤل	چائوشسكو	تئؤلورؤى

۷/۹ - E سسىندىن سۇنرا گلن همزه «**ئ**» بېچىمىندە يازىلاجاق: **تئاتر، رئال، ئاندرئال، پروتئين (پروتئين).**

۷/۱۰ - $\ddot{U}$ و $\ddot{O}$ سسىندىن سۇنرا گلن همزه يازىلمايلاجاق:

مؤمىن	لؤلؤ	مؤدب	مؤئت	مؤليف	مؤسس	مؤئير
-------	------	------	------	-------	------	-------

۷/۱۱ - اوروپادان آلنىما كلمه لرده كى ae سسلرى بىزده «آب» بېچىمىندە ايفاده اولمايدىر: aeroport آيروپورت، aeroplan آيروپلان.

۷/۱۲ - تنوين قبول ائدن همزه بۇرادا گۇرۇندوگو كىمى يازىلمالىدېر: **جۆزئاً ، اىستىئائاً .**

۸ - شكىلچىلر يازىلىشى

۸/۱ - شكىلچىلر غۆمومىتلە كۆكلرە بېتىشىك يازىلېر: **گلمىشېم، گلدېلر، ائللر، گۆزلدېر .**

۸/۲ - «مى» و «مو» سۇال شكىلچىلرې اۇرتادا بېتىشىك، سۇندا ايسە يان- يانا يازىلمالىدېر: **گلدې مى؟ گئندې مى؟**

اى بېقار سىنەدە، نىشترمىسن، نەسن؟ پىكانمىسان، كۆنولموسن، اخگرمىسن، نەسن؟ (قوۋسى تېرىزى).

۸/۳ - «دا» و «دە» نىطق حىصەلرې شكىلچى كىمى ايشلندىگى زامان بېتىشىك، يۇخسا آىرى يازىلېر: بۇ سۇالېن جاوابى

مىندەدېر . حسن دە گلدې، من دە .

۸/۴ - كلمەلرې بېتىشىدىرىجى صامىتلە باشلانان شكىلچىلردن قاباق پارچالاماق تۇوصىيە اۇلور: **موسىقىسى،**

قالمالى يام، قالمالى يىق، دئمەلى يىم، دئمەلى يىك، فىضولى يە .

باشقا مىثاللار:

ئىن، نىن	يە، يا	يىك، يىق	يىر، يىر	يىف	يىوا
ننەن، تىملى نىن	على يە، ماھنى يا	دىمەلى يىك، قالمالى يىق	لنگى يىر، داشى يىر	تىقى يىف	تىقى يىوا

۸/۵ - اۇزون كلمەلرېن يازىلىشىنى آسانلاتماق اۆچون دۇرد و داھا چۇخ ھىجالى كلمەلر سىسلى ابلە بىتن مۇرفمدن

سۇنرا پارچالانا بىلر، آنجاق آرالارىندا فاصىلە اۇلمامالىدېر: **موسىقى چىلر، بىزىمكى لر .**

۸/۶ - بىر كلمەدە عىنى صامىت يا بنزر صامىتلر اۇدىجىل شكىلدە اۆچ دۇنە تىكرار اۇلورسا، كلمە اىكى مۇرفم آراسىندا

پارچالانا بىلر، آنجاق بىر كلمەن مۇختىلىف حىصەلرې يان- يانا يازىلمالىدېر، مىثال اۆچون: **سىسى سىز**

۸/۷ - مۇرفملرېن قۇووشاغىندا عىنى حرف يا اۇخشار حرفلر تىكرار اۇلورسا و او اىكى حرفىن بىرىنجىسى ساغدان

مۇتّىل يازىلمىشسا، كلمەنى ھىمىن يۇردە پارچالاماق تۇوصىيە اۇلور:

نسىل لر	منىم مىش	دىل لىمك
---------	----------	----------

آشاغیداکی میثاللاردا صامیتین ساغ طرفدن آیری یازیلدیغینا گۆره سؤل طرفدن مۆتصیل یازیلماسی تۆوصیه اولونور:

اللر	داممیش	آشسیر	گۆلنمک
------	--------	-------	--------

۸/۸ - باشقا دیلردن آلدیغیمیز بو حیصه لر قوشولدوغو سۆزه بیتیشیک یازیلماق:

کار(صنعتکار)	خانا(کیتابخانا)	دار(محصولدار)	گاه(دانشگاه)
کده(دانشکده)	بئ(بئکار)	پاز(آشپاز)	باز(قوشباز)
بر(دیلبر،سیمینبر)	جو(دانشجو،صۆلججو)	ایزم(متابۆلایزم)	پیش(پیشواز)
کش(قایغیکش)	گر(میسگر)	زده(غربزده)	خواه(ترقیخواه)
نامه(شیکایتنامه)	زن(لافزن)	خۆر(رۆشوتخور)	دان(نمکدان)
یستان(دشتیستان)	زادا(ملیکزادا)	سن(سنتز)	هم(همصۆحبت)
اؤف(حسنوف)	اؤوا(حسنؤوا)		

۸/۹ - باشقا دیلردن آلدیغیمیز آشاغیدا قتید ائدیلمن حیصه لر مۆستقیل و قوشولدوغو سۆزه یاخین یازیلماق:

شۆناس(آذربایجان شۆناس)	پرست(وطن پرست)	طلب(شۆهرت طلب)
فۆرۆش(فضل فۆرۆش)	آنتی(آنتی کۆمونیسیت)	پرور(قوناق پرور)
	پان(پان عربیزم)	

۹ - كلمه لىرىن يازىلىشى

۹/۱ - «مدنىت»، «ادىيات»، «سوۋىه»، «قىمت»، «صحىه»، «وئىتنام» و «كىئف» كىمى آلىنما سۆزلردە ايشلنن IYY سس تركىبى و IY سس تركىبى بورادا گۆرۈندۈگۈ كىمى يىغىجام شكىلدە و سادەجە بىر «ى» ايله (و لازىم گلسە، بىر تشدىد علامتى آرتىرماقلا) ايفادە اولاجاق.

۹/۲ - اۈرۈپا دىللىرىندن آلىنمىش كلمه لىر عۆمۈمىتلە فرانسىز تىلفۇظو ايله يازىلاجاق: **رداكسىۈن، ناسىۈنال، انرۈى.**

۹/۳ - اۈرۈپىنال اىملاسى G ايله يازىلان و آذربايجان لاتىن اىفباسىندا Q ايله ايفادە ائدىلن سس بىزدە «ق» ايله يازىلاجاق: **اۈرتوقرافى، قرامر، قاز.**

۹/۴ - تۆرك سۆزلرى نىن باشلانىشىنداكى I فونمى قۇرۇناجاق (I سسىنە چئورىلمە يەجك):

ايشىق	اىلدىرىم	اىلىق	اىلغىم	اىلخى
-------	----------	-------	--------	-------

دىقت: **اىراق، ايلان، اينام** كىمى كلمه لىر بو فايدادان قىراقدالير.

۹/۵ - بۇ قارارنامە دەكى قئیدلری نظردە تۇتماق شرطی ایله بۆتون یابانچی کلمەلر فونتیك شکیلده یازیلماق:

مۆشکول	مۆزد	مۆنتظم	مۆسابیقه	مۆرتب	مۆبتدا
ایستیقلا	ایمام	اینسان	ایتیلاب	ایقرار	ایشتیاق
مۆباریزه	مۆناظیره	مۆناسیب	مۆختلیف	مۆنحصیر	مۆعاصیر
علم	عشق	احسان	قئید	مئیل	شئیطان
مۆعلیم	مۆهندیس	مۆکیف	مۆذب	مۆثیر	مۆنث
ظالم	لازیم	نایل	قادیر	خاریج	باریز
منافع	محافیل	مکاریم	منازیل	کواکب	مۆعتدیل
تۆهمت	مۆهنت	حۆرمت	صۆحبت	شۆهرت	حۆکم
تلویزیون	تلفون	کافه	باله	فۆتوکوپی	سمینار
ترمومتر	اتیمۆلوژی	اؤکسیژن	آنتی تز	ترانشه	لاووزیه
پرؤژکتور	تلکس	المنت	اپیدمی	تئوری	الاستیک
انگلس	رنه دکارت	هرمان هسه	نیچه	قۆته	هاینریش هاینه
هلیۆم	سزیۆم	نئۆن	مۆلکۆل	سئۆل	رنالیزم
ورزیش	گردیش	یادیگار	مۆرداد	اؤردیبهشت	ایسغند

۹/۶ - صاییتلری تمثیل ائندن دیاکریتیك علامتلرین یازیلیشى ساده جه کلمه نین بیرنجی هیجاسیندا گرکلیدیر:

گۆرونوش، اؤغوز، دۆیون .

آنجا ق مۆبتدیلر اۆچون بو علامتلرین هر یئردە یازیلیشى تۆوصیه ائدیلیلر: **گۆرونوش، اؤغوز، دۆیون .**

۹/۷ - فارسجا و عربجه شخص آدلاری نین یازیلیشیندا اؤریژینال ایملار قۆرونمالیدیر: **محمد، حسین، ابوالقاسم،**

منوچهر، کاظم، عبدالناصر، سعود الفیصل، کبری، ساعد، هیئت .

۹/۸ - دؤغمالاشمیش عرب و فارس منشالی شخص آدلاری اؤز ایملامیزلا یازیلماق بیلر: **علسگر، فاطما، حۆسن،**

ایرضا، ممد .

۹/۹ - جؤغرافی آدلاری ایراندا ایشلندیگی کیمی، آنجا ق ایمكان داخیلینده اؤز تلفۆظوموزه اویغون شکیلده یازیلماق:

لهیستان، اؤزبکیستان، هیندوستان، لؤبنان، اوتریش، تۆرکیه، کۆردوستان .

۹/۱۰ - سۇن عىسىدە غۇرۇز اۆزۈندىن يايىلگى چاتىشمازلىغى سىبىندىن دېشىدىرىلمىش يىر اڈلارى اىمكان داخىلىندە اۇرىژىنال شكىلدە يازىلاجاق: **تۇفارقان، سىيد آوا، سايىن قالا، سۇلدوز، آخما قايا.**

۹/۱۱ - فارسجادا ايشلىنمكدە اۆلان تۆرك سۆزلىرى اۆز اىلامىزلا يازىلاجاق: **بۇشقاب، اۆتو، شۇلوق، اۇمود، قۇلدور.**

۹/۱۲ - سىرا سايلار و اىسمىن موختلىف حاللارىندا و منسوبىت فۇرموندا چىخىش ائدىن سايلار آشاغىدا گۇرۇندوگو كىمى يازىلمالىدىر:

مىثاللار	يازىلىش طرزى				كاتقۇرى
۱۳۷۹- جو ايل	۹- جو	۶- جى	۳- جو	۲- جى	سىرا سايلار
۱۲- نى چاغىرىن	۶- نى	۱۳- و	۱۲- نى	۱۱- ى	تأثيرلىك حال
۱۱- دە ساعات	۹- دا	۶- دا	۱۲- دە	۱۱- دە	يئرلىك حال
۱۲- يە خىبر وئرىن.	۹- /	۶- يا	۱۲- يە	۱۱- ە	يۇنلوك حال
۱۱- دن قاباق ساعات	۶- دان	۹- دان	۱۲- دن	۱۱- دن	چىخىشلىق حال
۱۱- ىن يارىسى ساعات	۵- ىن	۴- وڭ	۱۲- نىن	۱۱- ىن	يىپىلىك حال
۷- سى خۇردا دىن	۷- سى	۹- و	۱۲- سى	۱۱- ى	منسوبىت فۇرمو

۹/۱۳ - دۇغمالاشمىش خارجى كلمەلر اۇرتوقرافىدە تۆرك سۆزلىرى كىمى چىخىش ائدەجك: **مۇغايات، هامبال، بارىت، مئزى، آبىر.**

بۇ كىمى كلمەلرىن يازىلىشى اۇرتوقرافى سۆزلوگوندە وئرىلەجكدىر.

۱۰ - مۆرگب سۆزلر و سوز بىرلشمەلر نىن يازىلىشى

۱۰/۱ - مۆرگب كلمەلر نىن تىركىب حىصەلر نى مۆستقىل، آنجاق يان- يانا يازىلمالىدىر: **آغ ساققال، آغ بىرچك،**

ككلىك اوتو، قانونا و ئوغونلوق، گۆز و گۆتور مزلىك، دىك باشلىق.

۱۰/۲ - يابانچى مۆرگب كلمەلر بىر لكسىك واحىد كىمى دئىيل، مۆرگب كلمە كىمى نظردە توتولاجاق. باشقا سۆزلە اۇنلار نىن حىصەلر نى مۆستقىل، آنجاق ياخىن يازىلاجاق:

مۆحتن افزا	دىل آرام	وطن پرست	شۆهت طلب
------------	----------	----------	----------

قتىد ائىدىگىمىز كىمى، آشاغىداكى تىركىبلر مۆرگب سۆز حساب ائىلىر:

شۆناس (آذربايجان شۆناس)	پرست (وطن پرست)	طلب (شۆهت طلب)
فۆروش (فضل فۆروش)	آنتى (آنتى كۆمونىست)	پرور (قۇناق پرور)
	پان (پان عربىزم)	

۱۰/۳ - فارسجا سۆز بىرلشمەلر نىن آزى بىر حىصەسى دىلیمىزدە تىكلىكدە معنایا مالىك اولسا، اۇنلار نىن علاقەسى «-» اشارەسى اىلە ايفادە اولاجاق، يۇخسا بۆتون تىركىب بىر لكسىك واحىد كىمى قبول اولاجاق:

سىماى- شمس	زۆلف - پرىشان	سوء - قصد	بادەى - ناب
پنبەى- داغ - جۆنون	غىر - مۆمكون	ضىة - اىتقىلاب	چشم - گىرىان

۱۰/۴ - فارس و عرب دىللىرىندىن آلدىگىمىز بىرلشمەلردە كى «و» باغلايىجىسى اۆلدوغو كىمى و يا موافىق دىاكىرىتىك علامت قبول ائدەر ك اىملادا چىخىش ائدەجك:

گشت و گۆذار	درد و غم	نالە و افغان
گشت و گۆذار	درد و غم	نالە و افغان

۱۰/۵ - عربجه عىبارەلر، سۆز بىرلشمەلر نى، آتالار سۆزو و آىهەر اۆرئىژىنال اىملايلا يازىلاجاق:

على النصوص	سهل الهضم	میزان الحرارة	نعوذ بالله
استغفر الله	انشاء الله	ماشاء الله	الى آخر

تۆرك دىلى يازى قوراللارى

اۇرتوقرافى سەمىنارى نىن آلدىغى قارارلار رىن آنا خطلرى

دۆزگۈن يازى	يانلىش يازى	
گۈزلەيىرم، گۈرەجەك، ايستەمىشم	گۈزلەيىرەم، گۈرەجەك، ايستەمىشمەم	۱
دلى، گلمەك، وئرمەم	دەلى، گەلمەك، وئرمەرەم	۲
گۈزل، چۈرك، دىرك، الجەك	گۈزەل، چۈرەك، دىرەك، الجەك	۳
گۈرنىم، گلىنىم	گۈرەنىم، گلەنىم	۴
تەرىزدەنم، بۇ شەردەنم	تەرىزدەنم، بۇ شەردەنم	۵
گۈرمەمىشم، گۈتۈرمەمىشم، گلسەيدى	گۈرمەمىشم، گۈتۈرمەمىشم، گلسىدى	۶
يار بىزە قۇناق گلەجەك.	يار بىزە قۇناق گلجەك.	۷
بىلەرەك، گلەرەك	بىلەرەك، گلەرەك	۸
دەم، اۋنرگەم، وظىفەن	دەم، اۋنرگەم، وظىفەن	۹
اۋلكە	اۋلكە	۱۰
اىل، ائو، ائىمەك	اىل، ئو، ئىمەك	۱۱
ايضاح، ايلان، ايكى	ايضاح، يلان، يكى	۱۲
گل چۈرك بى	گل چۈرك بى، گل چۈرك بى	۱۳
گنچە، گندەر، دئدىم	گنچە، گندەر، ددىم	۱۴
انرژى، الكترىك، المەنت	انرژى، الكترىك، المەنت	۱۵
اتنىك، سىپتامبەر، اپىدىمى	اتنىك، سىپتامبەر، اپىدىمى	۱۶
احسان، اعتمىد، اعتمىبار	احسان، اعتمىد، اعتمىبار	۱۷
سحر، علم، عشق	سحر، علم، عشق	۱۸
تسبىئح، پشواز	تسبىئح، پشواز	۱۹
مەربان، مەتر	مەربان، مەتر	۲۰
مئىل، قئىد، شئى، نئى، يئكۈن	مىل، قىد، شى، نى، يىكۈن	۲۱
سالماق، سۈن، ساققال	سالماق، سۈن، ساققال	۲۲
ترلان، تۈيۈك، اۋتاق، تۈى	ترلان، تۈيۈك، اۋتاق، تۈى	۲۳

دۆزگون يازى	يانلىش يازى	
ماهنى، ھىيوا، شىئە	ماحنى، ھىيوا، شىئە	۲۴
ايىدە، گۆيرچىن، گۆى	ايگدە، گۆگرچىن، گۆك	۲۵
دېيرمان، دئىيل، دېيشمك	دگيرمان، دگيل، دگيشمك	۲۶
ايرى، ايلنجە	اگرى، اگلنجە	۲۷
گلەجگم، چۆرگيم، گۆينگين، الجگيم	گلەجيم، چۆرهيم، كۆينهين، الجهيم	۲۸
گۆرۈندۈگۈ	گۆرۈندۈيو	۲۹
دمۇكراسى، دۆكتور	دمۇقراسى، دۆقتور	۳۰
غم، غۇصە، غريب	قم، قۇصە، قريب	۳۱
دۆولت، شۆوكت، دۆوران	دۆولت، شۆوكت، دۆوران	۳۲
چاققال، ائششك، دۆققوز	چاققال، ائشك، دۆققوز	۳۳
عمە، عطار، حيصە، حاقيندا	عممە، عططار، حيصصە، حاققيندا	۳۴
مئلا، قىصدأ، سھوأ	مئلن، قىصدن، سھون	۳۵
دانشگاه، آگاہى	دانشقاہ، آقاہى	۳۶
خىياوان، رياضى، سياست	خىياوان، رياضى، سياست	۳۷
ايسپورت، ايستالين، ايستانسيا	ايسپورت، استالين، استانسيا	۳۸
منشأ، مبدأ، ملجأ	منشە، مبدە، ملجە	۳۹
مؤمىن، رۇيا	مؤمىن، رۇيا	۴۰
اينشا، ايملا، ايجرا	اينشاء، ايملاء، ايجراء	۴۱
جۆزأت، ھىئأت	جۆزأت، ھىئأت	۴۲
مائۇ، شۆئون، رۇف	ماؤ، شۆون، رۇف	۴۳
رييس، جراييد، كايينات	رئيس، جرائيد، كائينات	۴۴
مۆكيف، مؤتير، مؤسس	مؤلف، مؤثر، مؤسس	۴۵
جۆزئأ، ايسيتئائأ	جۆزء، ايسيتئائأ	۴۶
صحيه، سويه، ادبيات	صحيه، سويه، ادبيات	۴۷
اينسانلار، گۆنشلر	اينسانلار، گۆنشلر	۴۸

دۆزگون يازى	يانلىش يازى	
گوژلدیر، گلمیشدیر	گوژلدیر، گلمیشدیر	۴۹
تانرى نین آدیلا	تانرى نین آدیلا	۵۰
تانرى يا يالوارماق	تانرى يا يالوارماق	۵۱
دئمه لى يىك	دئمه لى يىك	۵۲
يئرى يير	يئرى يير	۵۳
تقى يئف، تقى يئوا	تقى يئف، تقى يئوا	۵۴
عارقچينين منده دیر.	عارقچينين منده دیر.	۵۵
حسن ده گلدی، من ده.	حسن ده گلدی، من ده.	۵۶
صنعتكار، كىتابخانا، محصولدار	صنعتكار، كىتابخانا، محصولدار	۵۷
شيكايتمامه، همصوحت	شيكايتمامه، همصوحت	۵۸
آذربايجان شوناس	آذربايجان شوناس	۵۹
مؤشكول، مؤزد	مؤشكول، مؤزد	۶۰
ايستيقلال، اينسان	ايستيقلال، اينسان	۶۱
مؤباريزه، مؤعاصير	مؤباريزه، مؤعاصير	۶۲
ظالم، لازم، ناظر، شاهد	ظالم، لازم، ناظر، شاهد	۶۳
صوحت، شوهرت، حورمت	صوحت، شوهرت، حورمت	۶۴
ورزش، گردش	ورزش، گردش	۶۵
زولف- پریشان	زولف- پریشان	۶۶
نالهی- بولبول	نالهی- بولبول	۶۷
آغساققال كيشی، آغ ساققال كيشی	آغساققال كيشی، آغ ساققال كيشی	۶۸
ككليك اوؤتو، ايت بوؤرنو	ككليك اوؤتو، ايت بوؤرنو	۶۹
آمبار، قايدا	آمبار، قايدا	۷۰
طاماح	طاماح	۷۱
ظارافات، صاباح	ظارافات، صاباح	۷۲
طایفا، هامبال، فايدا	طایفا، هامبال، فايدا	۷۳
تۆرك، بۆيوك، بوشقاب	تۆرك، بۆيوك، بوشقاب	۷۴

تەرىپلەر

اۋرتوقرافى. دېلىن دۈزگۈن يازى قايدالارنى اراشدىران بېلىم ساحەسى اۋرتوقرافى آدلانىر.

بېتىشىدىرىجى صاميت. تۆرك دېلىندە ايكى صاميت آردىجىل ايشلنمز و بۇ كىمى دۇروم اۋرتايا چىخىنجا، ايكى

صاميتىن آراسىندا «بېتىشىدىرىجى صاميت» دئىلىن بىر فۇنم چىخىش ائدر. بېتىشىدىرىجى صاميت داها چۇخ اۋچ

شكىلدە تظاھۆر ائدىر: س (آتا، آتاسى)، ن (مۇسقى، مۇسقىنى)، ى (ماھنى، ماھنىيا).

دىاكىرىتىك علامت. فۇنملرىن سس اۋزلىگىنى تىمىل ائدن و اۋنلارى بىر- بىرىندىن فرقلندىرن علامتلردىن عىبارتدىر

كى، حرفىن اۋستونە يا آلتىنا آرتىرىلار. مىثال: **اۋن، اۋن، اۋن، اۋن** و **اۋن** كىلمەلرىنىن تىلفۇظ فرقىنى تىمىل ائتمك

اۋچون «و» حرفىنىن اۋستونە قۇيولان آىرى- آىرى دىاكىرىتىك علامتلردىن اىستىفادە اۋلونموشدور.

سسىلەر و سسىزلىر (صاميتلر و صاميتلر). فۇنملر سسىلى (A, I, O, U, Ə, E, Ö, Ü, İ) و سسىز

(مىثال اۋچون P, T, Ş, K, L و باشقالارى) اۋلماق اۋزرە ايكى قۇلا آىرىلەر: سسىللىرىن تىلفۇظوندا بو

خۇصوصىت وار كى، هاوا جىرىانى آزاد شكىلدە و هر هانسى مانعە ایلە قارشىلاشمادان آغىزدان چىخار.

سسسىزلىرىن تىلفۇظو ايسە هاوا جىرىانىنىن مۇعەن مانعەلرە راست گىلدىگى اساسىندا فۇرمالاشىر.

فۇنم. ايكى كىلمەنى فرقلندىرن ان كىچىك سس حىصەسىندىن عىبارتدىر. مىثال اۋچون **گۇز** و **گۇز** كىلمەسىنى نىظرده

تۇتاق، بۇ ايكى كىلمەنى فرقلندىرن جەت اۋنلارىن بىرىنجى سس حىصەسىنىن تىلفۇظ طرزىندىن عىبارتدىر. باشقا

مىثال: **اۋز** و **اۋز** كىلمەسى.

لكسىك واحىد (سۇزجوگ). سۇزلوكدە قئىد ائدىلمگى ضرورى اۋلان و سادە بىر معنانى ايفادە ائدن كىلمە بىر

لكسىك واحىد يا سۇزجوگ آدلانىر. مىثال اۋچون **گىلمك** فعلى گۇرونندوگو شكىلدە سۇزلوگە داخىلدىر، آنجاق

گىلمىشىدىر سۇزونو سۇزلوگە داخىل ائتمگە گرک يۇخدور.

مۇرفم. هر سادە كۆك يا شكىلچى بىر مۇرفم آدلانىر و مۇرفم عۆمومىتە ان كىچىك معنا واحىدلىرى يا قراماتىك

وظيفەنى تىمىل ائدن حىصەدن عىبارتدىر. مىثال اۋچون **گىتىر 40 مىشىم** سۇزونو بو مۇرفملرە بۆلمك اۋلار: **گىتىر +**

40 + مىش + ام. مۇرفم آنلايشىنى هىجا آنلايشى ایلە دىيشىك سالماماق لازىمدىر. مىثال اۋچون همىن سۇزو

هىجالارا بو شكىلدە بۆلمك اۋلار: **گە + تىر + 40 + مى + شم.** گۇرونندوگو كىمى مۇرفملرە همىشە معنالى

حىصەلردىر، آنجاق هىجالار معناسىز دا اۋلا بىلر.

هىجا. صاميتلر تىلكىدە تىلفۇظ ائدىلە بىلمز. اۋنلارى تىلفۇظ ائتمك اۋچون ياناشى گئدن صاميتلردىن فايدالانماق

گركىلدىر. بئله لىكلە هر هىجانىن اۋزگىندە بىر صاميت داپانىر. بىر كىلمەنى صاميتلرىن اساسىندا تىلفۇظ

اندىلە بىلن مېنىمۇم حىصەلرە آيىرماقدان ھىجالار اورتايا چىخىر. مېثال اۆچون **اۋد** بىر ھىجا، **قۇچاق** (قۇ + چاق) ايكى ھىجا و **گلمىشىم** (گل + مى + شم) اۆچ ھىجادان تشكىل اولموشدور.

كۆك و شكىلچى. ان كىچىك لكسىك معنا حىصەلرە كۆك و ان كىچىك قراماتىك معنا حىصەلرە شكىلچى دئىلىر، مېثال اۆچون **اۋنلوك** سۆز و **اۋن و لۆك** حىصەلرە بۆلۈنمك اۆزرە بىر كۆك و بىر شكىلچىدن تشكىل اولور.

آمارى آراشدىرمالار

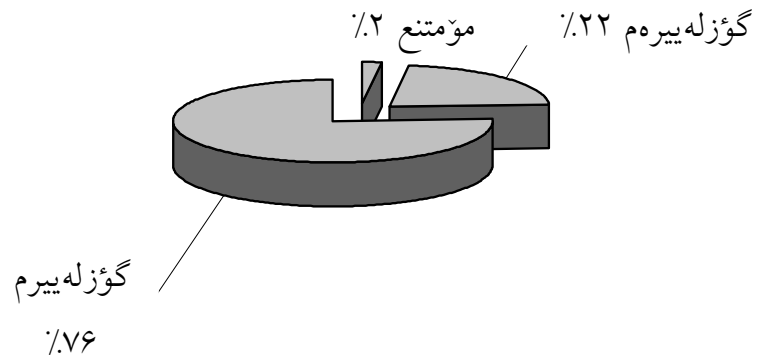
بىرىنچى اورتوقرافى سىمنارىندان سۇنرا حلّ اولمامىش ايملا مسألەلرەنى آراشدىرىپ، عۆمومى فېكىرلرە يۇخلاماق اۆچون سۆركلى مۆذاكىرەلر اساسىندا بىر تكليف لايىحهسى حاضىرلاندى. اۆستەلىك عۆمومى اورتوقرافى سلىقەلرەنى اۋىرنمك اۆچون بىر آمارى يۇخلايش ايشى دە دۆزىلدى. بۇ اىستىقامتدە ۶۰ سۇآلدان عىبارت بىر سۇرغو ورقەسى تنظيم اولدو و سىمناردا اىشتىراك ائىدلرە پايلاندى. سۇرغودا، علمى ھىئات داخىل اولماقلا، تخمىنأ ۱۵۰ نفر اىشتىراك ائىدىپ، مۆعىن سۇچەنكلرە علامت قۇيماقلا اۋز فېكىرلرەنى بىلدىردىلر. سۇرغودا اىشتىراك ائىدلر قاباقچا، يعنى سىمنارىن گۇدىشى ايلە ياناشى، بۇ فېكىرلە تانىش اولموشدولار كى، ھر سۇآل سىمبولىك بىر ماھىت داشىماقدادىر، باشقا سۇزلە، ھر سۇآل مۆعىن بىر كلمەنن يازىلىشىندان داھا چۇخ، بللى بىر ايملا سلىقەسىنى تمثىل ائىدىر.

سۇرغو ورقەلرەندە ايفادە اولونان فېكىرلر «مايكرو سافت اكل» بىلگى سايار برنامەسى واسىطەسى ايلە تحليل ائىدىلدى و مۆعىن نىجەلرەلە گلدى كى، الينىزدە كى «تۆرك دىلى يازى قوراللارى» جۆزۈهسىنىن تملىنى تشكىل ائىتمكەدەدىر. قئىد ائىتمك لازىمدىر كى، سىمنار اۋز قارارلارنى علمى ھىئاتىن و ئردىگى جاوابلار اساسىندا تنظيمەلەمىشىدىر، آنچاق آلىنان آمار اساسىندا، عۆمومى دۆشۈنچە ايلە علمى ھىئاتىن فېكىرلرە تقرىبأ عىنىنى نىجەلرە گۇسترمكەدەدىر.

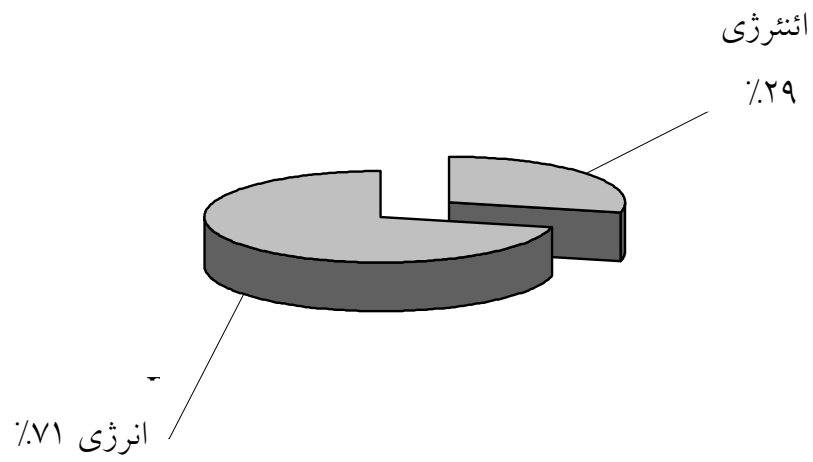
بعضى اورتوقرافى مسألهلىرى حاقىندا مؤعین بیر سلیقه نین کسکین اکثریت قازانماسى قطعى قرارلار چىخارماغا اویغون شرايط ياراتدی. مىثال اۆچون **تولان** سۆزونو ۹۹ فاييز همین شکیلده، بیر فاييز ایسه **طولان** بیچیمینده یازماغا طرف چىخمیشدیلا. بو ایسه تۆرك سۆزلىنده عرب دیلینه مخصوص صامیتلرین ایشله دیلمه مه سی حاقىندا فیکیر بیرلیگینی گۆستیردی. بو نا بنزر دؤروم **انرزی، الکتریک ، الیمت ...** کیمی اوروپا سۆزلىرى نین یازیلیشى مسأله سینده ایدی. بو کیمی کلمه لرین یازیلیشىنى ۷۱٪ یوخاریداکی شکیلده، ۲۹٪ ایسه **انرزی، انلکتریک، انلیمنت...** شکیلنده یازماغی اویغون گۆرموشدولر. گۆرون دوگو کیمی بو رادا دا کسکین بیر اورتوقرافى سلیقه سی اورتایا چىخمیشدیر. آنجاق بیر نچه مسأله حاقىندا بئله بیر کسکین اکثریت اله گلمه میشدیر. بونلاردان «واو معدوله» آدلانان ایملا مسأله سی و قوشا صامیتله باشلانان یابانچی کلمه لرین (پلان، پروگرام، کرونولوژی) یازیلیشىنى قئید ائتمک اولار. علمى کومیسىون بو کیمی ایملا مسأله لری حاقىندا قرار چىخارماغی گله جک سمینارلارا بو راخماغی اویغون گۆرموشدور.

عزیز اوخوجولاری آلینان قرارلارین دایاندىغی اساسلارلا داها آرتیق تانیس ائتمک اۆچون سۆز و گئدن تحلیللرین اؤنملى حیصه لری گله جک صحیفه لرده شماتیک شکیلده درج ائدیلمیشدیر.

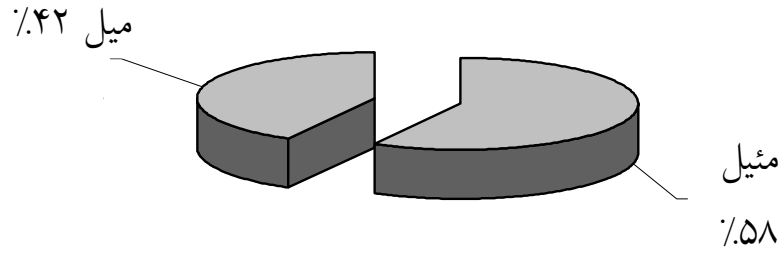
فتحه نین یازیلیشی

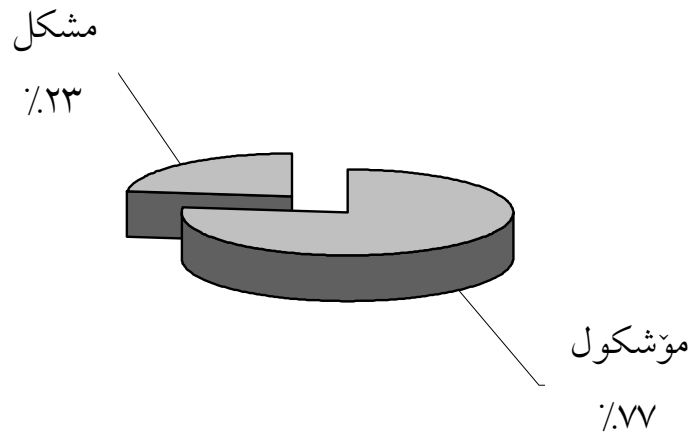
آلینما کلمه لرده E سسی نین یازیلیشی

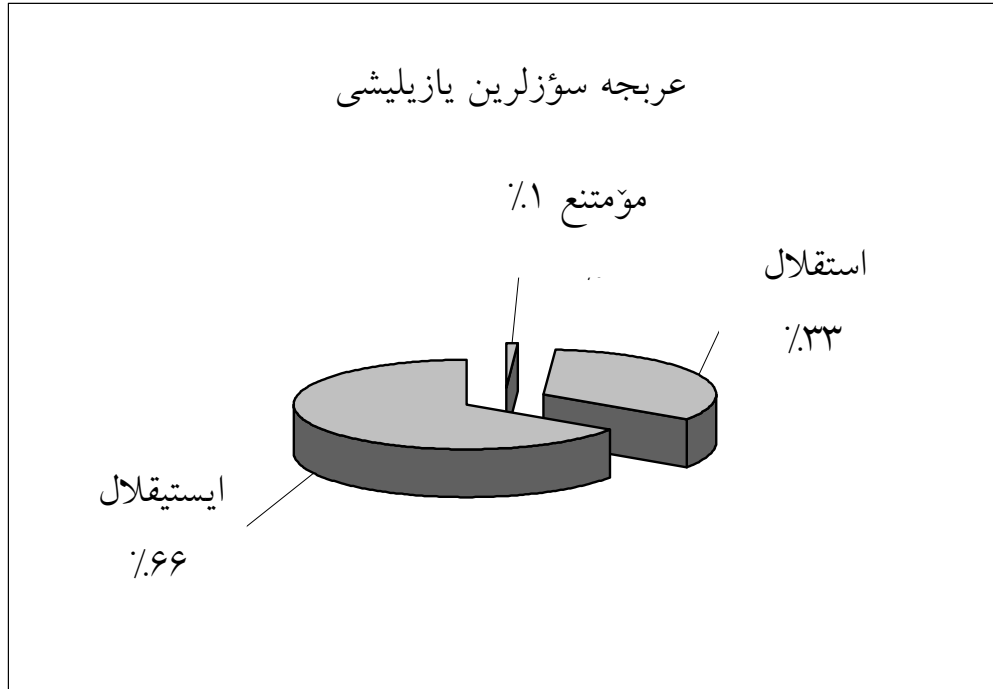
آلینما سۆزلردە «ی» حرفی نین جواریندا E سسی نین یازیلیشى

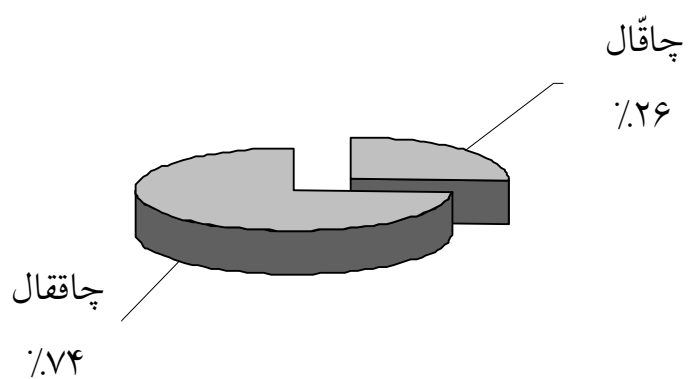
عربجه سۆزلردە دوڤداقلانان صاییتلرین یازیلیشى

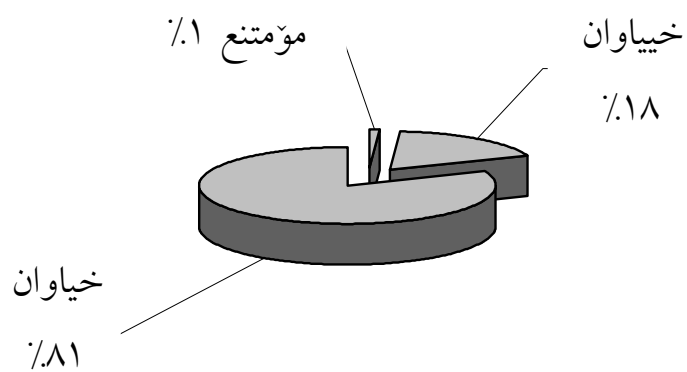

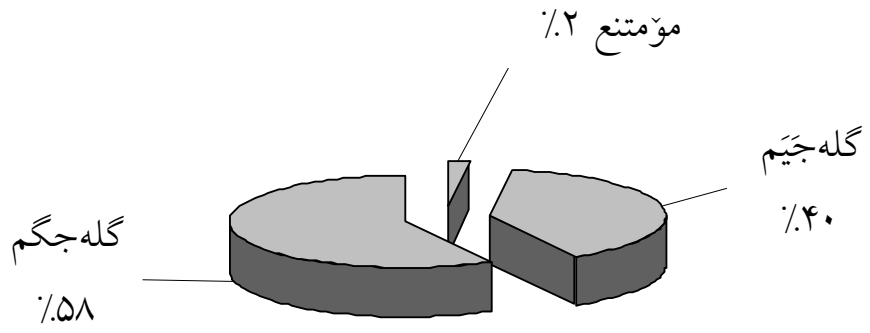
تۆركجه سۆزلردە تشديد

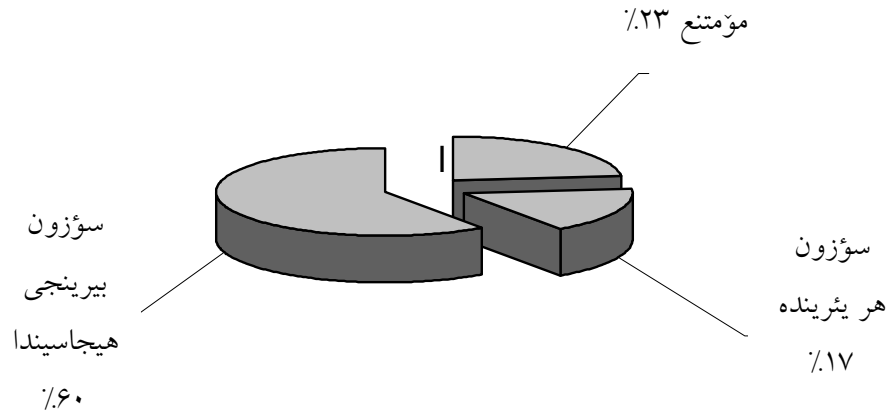
آلینما سۆزلردە قوشا «ی» حرفی نین یازیلیشى

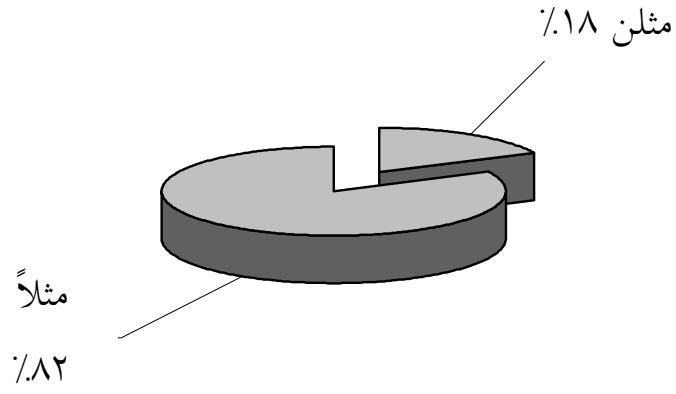
تۆركجه سۆزلردە صاميتلرين يازيلىشى

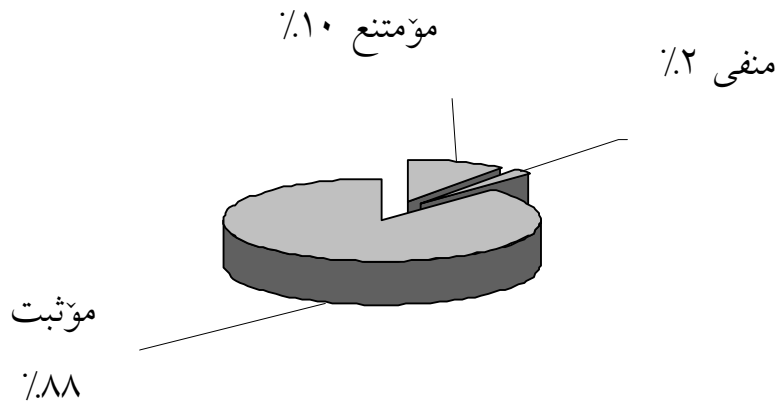
دياكرىتىك علامتلر هاردا يازيلماليدير؟

عربجه سۆزلرده تنوینین یازیلیشى

اۆرتوقرافى تكليف لايحه سینه مۆناسیبت

سمنارین قورولوشو

سمنارین قوروجولاری:

درگیلر و قزئتلر: وارلیق، مهد آزادی، نوید آذربایجان، آوای اردبیل، شمس تبریز، ارک، چیچک
 نشریاتچیلار و مدنیت اوْجاقلاری: چیچکلر قورولوشو، میشو و کولتور درنگی، گونئی مدنیت اوْجاغی، اندیشه نو
 نشریاتی، صابر درنگی، آذربایجانلی بیلی یوردلورلار توْپلومو

سمنارین باشقانی: دؤکتور جواد هیئت

سمنارین دبیری: مؤهندیس ابراهیم رفر

سمنارین آراشدیرما مؤوضوعلاری:

مورفم و هیجا آنالیسی و یازی قایدالاری، شکیلچیلر، دخیل کلمه لر، مؤرکب سؤزلر و سؤز بیرلشمه لری، قیسالتلار،
 عؤمومی اوْرتوقرافی مسأله لری

علمی هیاتین عؤضولری:

اکبر آزاد، دؤکتور جمال آیریملو، فریبا ابراهیمی (آفاق)، عادل ارشادی فر، حسن ارک، توحید اسدزاده، رسول
 اسماعیل زاده، محمد اشراقی، فریده اصغرینیا، نادر الهی، بهروز ایمانی، بهزاد بهزادی، یوسف بهنمون (دالغین)، دؤکتور
 غلامرضا بوْداغی، دؤکتور حسین پناهی، حسن م. جعفرزاده، میر هدایت حصاری، بهرام حق پرست (ائلچین)، علیرضا
 حمیده خو، علی حسین زاده (داشقین)، حسن خدائی (تایماز)، بابک دانشور، عبدالرحمن دیه جی، حسن راشدی،
 مصطفی رزاقی، مهرشید رهنما، ابراهیم رفر، محمد تقی ستاری، داود سعید خانلو، حسین مسلمی، دؤکتور حسینقلی
 سلیمی، حسین طهماسب پور، یحیی شیدا، علیرضا صرّافی، کیان صفری، دؤکتور هوشنگ عطاپور، دؤکتور محمدعلی
 فرزانه، مسعود فیوضات، دؤکتور حسین فیض الهی وحید، دؤکتور م. قاسمی (آغشین آغکمرلی)، حبیب قنبرپور،
 رسول کامران کشتیبان، محمدرضا کریمی، علی محمدزاده فارسی، توحید ملک زاده، عزیز محسنی، حسن مجید زاده
 (ساوالان)، حسین محمدخانی (گوئیلی)، دؤکتور حسین محمدزاده صدیق (دوزگون)، دؤکتور یوسف معمار، عباد
 ممی زاده (آغداشلی)، ناصر منظوری، علیرضا مقدم، اسدالله مردانی، کریم مشروطه چی (سؤنمز)، صدیار وظیفه (ائل
 اوْغلو)، اسماعیل هادی، دؤکتور جواد هیئت، محمدرضا هیئت